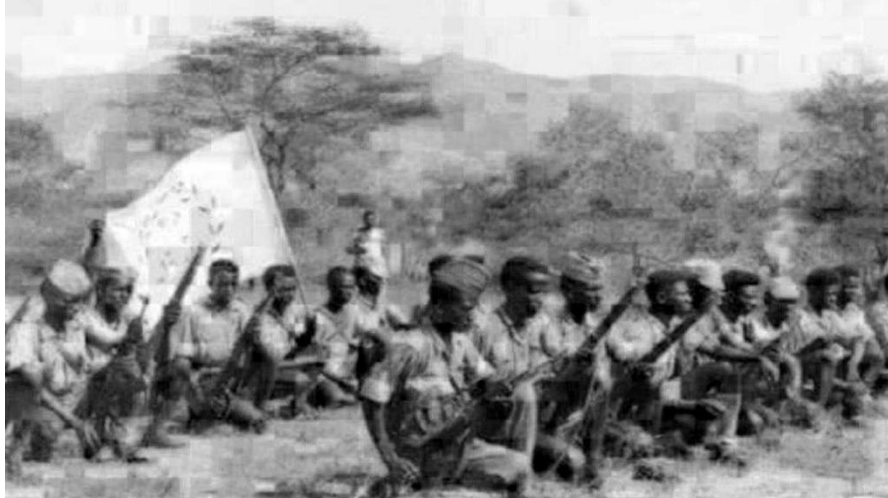

**ቀዳሞት ግጥማት ሓርነታዊ ቃልሲ
107 መወደእታ ክፋል**

መምህር ነጸረአብ አዛዚ

ወግእ ጀንገሬን 4 ጥሪ 1964

ድሕሪ አኼባ ኩር (ጥቅምቲ 1963) ጋንታታት እኹል ዕረፍቲ ወሲደን ናብ ዝተመደብኦ ከባቢታት ነቐላ። ጋንታ ዑመር እዛዝ ብሮራ ማርያ ናብ ዓንሰባ ወራዳ ክሳብ ጀንገሬን (ሰደሪ) በጽሑት። ሓበሬታ ዝበጽሖም ፖሊስ፣ ተጋደልቲ ካብ ድቃሶም ተንሲኦም ሻሂ እናፍልሑ ከለዉ ደበኽ በሉዎም። ድምጹ መኪና ዝሰምዐ ኣድም ፎጃጅ “ሎሚ ኣዋልድ ጀንገሬንን ሓልሓልን ክንርኢ ኢና” ኢሉ እናተዋዘዩ ናብ ጽርግያ ገጹ ወረደ። ኣብ ብርኽ ዝበለ ቦታ ኮይኑ ክከታተል ዝጸንሐ ዑመር ግን፡ ወተሃደራት ዝጸዓና መካይን ምጻነን ኣረጋጊጹ ንፎጃጅ ተኣለ ክብሎን ወተሃደራት “እንሀለ ሸፍታ” ኢሎም ክትኩስሉን ሓደ ኮነ። ሸዑ ኣብ መንጎ ተጋደልትን ብካፕቲን ዑቕባሚካኤል ክፍላይ ዝመርሑ ፖሊስን ደማዊ ኩናት ተኻየደ።

ብመሰረት ሰነዳት መንግስቲ ኢትዮጵያ፡ ኣብዚ ግጥምዚ ሓደ ሻምበልን 16 ወተሃደራትን ክቕተሉ ከለዉ 11 ድማ ቆሰሉ። እቲ ሰነድ ናብ ላዕላይ ኣካል ዝቐረበ ጸብጸብ ስለዝኾነ ተኣማኒዩ። በዚ መሰረት ቃልሲ ካብ ዝጅምር ክሳብቲ ግዜቲ ኣብ ዝተኻየደ ግጥማት ኣብ ልዕሊ ጸላኢ ዝበዝሐ ቁጽሪ ምውታትን ቁሱላትን ዝወረደ ኣብዛ ፍጻመዚኦ እዩ። እቲ ጸብጸብ ብተወሳኺ 31 ጠበንጃ ሓደ መትረየስ፡ ክልተ ሽጉጥን 1800 ጠያይት ብተጋደልቲ ከምዝተመንዘዐ ይገልጽ። እዛ ግጥምዚኦ ፍልይቲን ዕውትቲን ዝገብራ፡ ዝተሰውኦ ወይ ዝተወግኦ ተጋዳላይ ዘይምንባሩዮ። ኢትዮጵያ ዝወረዳ ስዕረት ምጽዋር ስኢናቶ፡

ሐድሽ ሐይሊ አሰር አሰር'ቶም ተጋደልቲ አውፈረት። የግዳስ፡ አብ ሰብዓት-ቅርድ ለይቲ እቶም ተጋደልቲ ደቂሶም ከለዉ ሐደጋ እኳ እንተወደቆዎም፡ ብዘይካ ሰለስተ አርባዕተ ብረት ከምልሱ አብ ሰብ ዘውረድዎ ክሳራ አይነበረን።

ወግእ ቶጎሩባ 29 ለካቲት 1964

ድሕሪ ወግእ ጀገገሬን ጋንታ ዑመር እዛዝ ንኩር ገጸ ወረደት። አብ መጨረሻታ ለካቲት ከአ ከባቢ ቶጎሩባ ተራእየት። አብቲ ግዜ'ቲ ተጋደልቲ ንግሆ ንግሆ በቶም ካብ ሱዳን ዝተሰለፉ ወተሃደራት ነበር ዝተፈላለዩ ትምህርቲ ይወሃቡ ነይሩ። አደም ፎጃጅን እድሪስ መሓመድ ዓሊን ነታ ጋንታ ብሬን ፈቲሖም አብ ዝምህርሉ ዝነበሩ ረፍዒ ድማ፡ ሃንደበት ጦር ሰራዊት ብክልተ መካይን ሃንደበት ሐደጋ ወደቆዎም። ተጋደልቲ ተቐላጢፎም ድፋዕ ሓዙ። ንአስታት ሰለስተ ሰዓታት ዝቐጸለ፡ ዓቕምን ብቕዓትን ተጋደልትን ዝፈተነ ጥምጥም ድማ ተኻየደ።

አብታ እዋን'ቲአ ዑመር እዛዝ ስለዘይነበረ እታ ጋንታ ብምክትሉ ስዒድ ኖር ትምራሕ ነበረት። ስዒድ ምስ ተወግኦ፡ መሓመድ ዓሊ አቡሪጀላ ተክኦ። ዑስማን አቡሽነብውን ተኹሲ ምስ ሰምዐ ገለ ሓደስቲ ተጋደልቲ ሒዙ ተጸንበሮም። አብ ቶጎሩባ ገለ ጸዕዳ ክዳውንቲ ዝለበሱ (ሓደስቲ ተጋደልቲ) ሰለዝነበሩ ቁጽሪ ስውአት ንክበዝሕ ምክንያት ኮይኑዮ። ግጥም ተጎርባ ፍሉይ ዝገብራ፡ ጦር ሰራዊት ንመጀመርታ ግዜ አብ ወግእ ኤርትራ ዝአተውላ ወግእ ምጁና እዩ። ወግእ ጸዕጺዑ፡ ረዳት ጽዒነን ዝመጸ መካይን ምስ መጸ፡ ገለ ወተሃደራት ካብ መኪና ከይወረዱ ብጥይት ተቐልቡ። አብዚ ወግእ'ዚ ተጋደልቲ ዝያዳ ተሃሰዩ። ካብ ጦር ሰራዊት 10 ምዑታትን ቁሱላትን ክኾኑ እንከለዉ፡ 18 ተጋደልቲ ተሰውኡ። በዚ ድማ ቶጎሩባ ክሳብ'ቲ ግዜ'ቲ ዝበዝሕ ቁጽሪ ስውአት ዝተመዝገባ ፍጻመ ኮነት። ስውአት ቶጎሩባ ካብ ዝወደቆዎ ተአርዮም ከም ጉዚ ናብ ከተማታት ተሰነይ፡ ባረንቲ፡ አቕርደትንን፡ ከረንን፡ ብ5፡ ብ4፡ ብ3 ተመቐሎም ተጸጢሖ ከምዝውዕሉ ተገብረ።

ድሕሪ ወግእ ቶጎሩባ ተጋደልቲ ንደብረሳላ ደየቦም ንዓምቦሪ ሰገሩ። አብ ዓምቦሪ ከለዉ፡ አስመላሽ ዝተባህለ ፍሉጥን ተፈራሒን መራሒ ባንዳ ይመጸም ከምዘሎ ሰምዑ። ምስዚ ሓይሊ'ዚ ገጢጦም እውን ከቢድ ክሳራ አውረዱሎም። ካብ ተጋደልቲ ድማ እብራሂም ዑመር ተሰዊኡ፡ ሓምድ ሸሪፍ፡ ሱሌማን ዘካርያ፤ ማሕሙድ አደምን ያቆብን ድማ ተወግኡ።

ምምጸእ ቀዳሞት ተዓለምቲ ሶርያ
ሚያዝያ 1964

ሪፑብሊክ ሶርያ፡ ኣብ 1963፡ ብወግዒ ንሰውራ ኤርትራ ኣፍልጦ ዝሃበት ቀዳመይቲ ሃገርያ። ኣብ መጀመርታ 1964 ድማ፡ ተሓኔ ኣብ ደማስቆ ቤት ጽሕፈት ክኸፈት ኣፍቀደት። ንኣማኢት ኤርትራውያን ተጋደልቲ እውን ናይ ማህደረ ትምህርቲ ዕድል ከፈተት። ብተወሳኺ ወተሃደራዊ ታዕሊ እውን ክትህብ ጀመረት። ኣብ ቀዳመይ ዙርያ ወተሃደራዊ ታዕሊም ሶርያ፡ 9 ካብ ተምሃሮ ካይሮ 10 ድማ ኣብ ሰውዒ ዓረብ ካብ ዝነበሩ ኤርትራውያን ተሳተፉ። ኣብ ለካቲት 1964 ንሜዳ ተበገሱ። ሶርያ ንነፍሲ ወከሮም ሓንቲ ካላሽን-ኮቭ 2 ዴክተርፍን ጠያይትን ሂባ ብኣየር ንሰውድያ ኣፋነውቶም። ኣብ ስውድያ ንገለ እዋን ኣብ ዝጸንሕሉ፡ ንመዓልቲ 10 ሊራ ገንዘብ ይወሃቦም ስለዝነበረ ፍርቁ ኣኪቦም፡ ንእሽቶ ጃልባ ብምግዛእ ምስ ብረቶም ብባሕሪ ፖርት ሱዳን ኣተው። ንካልኣይ ዙርያ ስልጠና ሶርያ ዝኸዱ ተዳልዮም ስለ ዝጸንሑዎም ድማ ቦታ ንሶም ዝመጹላ ጃልባ ንሰውዒ ተበገሱ።

እዞም ቀዳሞት ተዓለምቲ ሶርያ ሱዳን ምስ ኣተው፡ መንግስቲ ሱዳን፡ ክልተ ዲክተርፍን፡ 4 ካላሺንን፡ ገለ ሸንጉጥን፡ ብርክት ዝበለ ጠያይትን ኣሕደጎም። 15 ካላሽንን ምስ ጠያይቱ ሓዞም ከኣ ብ25 ሚያዝያ 1964 ሜዳ ኣተው። ኣብ ታሪኽ ሰውራ ኤርትራ እተን ናይ መጀመርያ ካላሺን ኮቭ ምስኣም እየን ኣትየን። ምሉእ ዕጥቅን ወተሃደራዊ ክዳንን ስለዝነበሮም ከኣ፡ ኣብ ጋንታ ቡብክልተ ሰሰለስተ ምስ ተወዘዑ ነቶም ኣብ ሜዳ ዝጸንሑ ተጋደልቲ ዓቢ ሞራል ኮኖም።

ውግእ መሓዝ ቀጢን-ኮሮኮን (19 ሚያዝያ 1964) ውግእ ዓምቦሪ (19 ነሐሴ 1964)

ተጋደልቲ ካብ ምዕራባዊ መታሕት ንከበሳ ክወጹ ይፍትኑ እኳ እንተነበሩ፡ ጸዕቂ ጦር ሰራዊት፡ ፖሊስ፡ ፊልድ ፍርስን ሚሊሻን የክእሎም ኣይነበረን። ኣብ ነብሲ ወከፍ ፊተን ብሉጻት እናኸፈሉ ከበሳ ንምቕልቃል ዝወሰድዎ ተበግሶታት ፈሺሉ ተረፈ። ኣብ ሚያዝያ 1964 ተጋደልቲ ክሳብ ምስያም በጺሖም ነበሩ። ንባርካ ክምለሱ ከለዉ፡ ኣብ ዓዲ ጸጸር ዝነበረ ሻምበል ያሲን ፈ.ሊ.ጡ ኣሰሮም ስዒቡ ኣብ መሓዝ ቀጢን ሻሂ እናሰተዩ ከለዉ ውትፍ በሎም። ዋርድያ ገረብ ከዊሉዎ ኣይረኣዩምን። ተኹሲ ምስ ከፈትሎም፡ እቶም ተጋደልቲ ናብ ተረተር ክወጹ ጎዮዮ። ንወለሎ ተኪኡ ነታ ጋንታ ሓዙዋ ዝነበረ ተጋዳላይ ዑመር ናስር ወደቕ። ሰርጀንት ዑመር፡ ካብ ምጽዋዕ ብረት ሓዙ ሰውራ ክጅምር ዝተበገሰ ምስ ፈሸለ ድማ ናብ ጀብሃ ዝተጸንበረ ምኹር ወተሃደር'ዩ። ምስ ሻምበል ያሲን በሺር ይፋለጡ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ስድርኦም ኣብ ሓደ ከባቢ እዮም ዝቕመጡ። ሻምበል ያሲን ካብ ሬሳ ናይ ቀደም ዓርኩ ሰርጀንት ዑመር ሰዓትን ካትምን ገፊፉ ብምውሳድ፡ ነታ ኣብ መንደፊራ ዝነበረት ሰበይቲ ስውእ ንብረቱ እናርኣዩ "ዕድል ሸፋቱ ከምዚ'ዩ" እንበለ ከምዘላገጸላ ይዝንቶ። ኣብዚ ግጥም'ዚ ኣርባዕተ ተጋደልቲ ተሰዊኦም ክልተ ተወግኡ። ድሕሪ'ዚ ንዓዲ ኩኩይ ገጸም ኣንሳሓቡ። ንጽባሓቱ ዓደርደ ንወገን ምዕራብ ገዲፎም ንባርካ ሰገሩ። እቶም ካብ ሶርያ ስልጢኖም ዝመጹ ተጋደልቲ ድሕሪ'ዛ ውግእ እዚኣ እዮም ተጸንቢሮሞም።

ድሕሪ ሰለስተ ወርሒ ውግእ መሓዝ ቀጢን፡ ኣብ ክረምቲ ሰለስተ ጋንታታት፡ ናይ ዑመር እዛዝ፡ መሓመድ ስዒድ ሸምሲን ዑስማን ኣደምን (ናይ ዑመር ናስር ዝነበረት) ንከበሳ ክወጸ ካብ ታሕታይ ባርካ በመንጎ ሓጋዝን ዓደርደን ሓሊፊን ንመንሱራ ንዮማን ገዲፊን ናብ ጨጋሪት ኣምርሓ። ጸላኢ ስለዝሰምዑ፡ ካብ ሸበቕን ከረንን ሰራዊት ኣዋፈረ። ተጋደልቲ ግን፡ ብዓዲ ኩኩይ ንዑብለት ብኡ ጌሮም ንኮተብያ ወጹ። ንጽባሓቱ ምሸት ኮሮኮን ኣተዉ። ኣብ ኮሮኮን ንሓደ ደጋፊ ኢትዮጵያ ዳኛ በረምበራስ ዓሊ ዝበሃል ቀቲሎም ንዓንቦሪ ሓለፉ። ሻምበል ያሲን ኣብ ዓንቦሪ ክጽበዮም ጸኒሑ ተኹሲ ከፈተሎም። ጋንታታት ሸምስን ዑመርን ፍባ ሰጊረን ስለዝነበራ፡ እቲ ግጥም ዝያዳ ምስታ ንዑመር ናስር ዝኸሰረት ጋንታ ዑስማን ኣደም ኮነ። ኣብ ዓንቦሪ'ውን እዛ መጀመርታ ንወለሎ፡ ቀጸላ ንዑመር ናስር ዝኸሰረት ጋንታ 10 ወርሒ ኣብ ዘይመልእ ግዜ ንመራሕ ጋንታ ዑስማን ኣደም ከሰረት። ዑስማን ኣደም ሓደ ካብ ቀዳሞት ተጋደልቲ ኮይኑ ካብ ፖሊስ ሰለስተ ብረት ሓዙ ከም ተሰለፊ'ዩ ዝነገረሉ። ብዘይካዚ ምክትሉ ሑሴን ሻግን ሓመድኖርን ሓደ ካብ ተዓለምቲ ሶርያ ዓብደልወሃብ ፍትዊን ተሰውኡ።

አብ ውግእ ዓንቦሪ ንመስዋእቲ ሓርበኛታት ዝደበሰ ዓወት እንተነይሩ፡ ሞት ሻምበል ያሲንዮ። ሻምበል ያሲን ተጋደልቲ ከጥፍእ ለይቲን መዓልቲን ዘይድቅስ ዕሉል ጸረ-ሰውራ እዩ ነይሩ። ተጋደልቲ፡ ነተን ካብ ሻምበል ያሲን ዝመለሰዎን ሰዓትን ካትምን ሰውእ ዑመር ናስር ናብ ሰበይቱ ንመንደፊራ ብምልክኽ መርባት በዓል ቤታ ከም ዘቕሱ ይንገር። ሻምበል ያሲን፡ አብ መሓዝ ቀጢን ንዑመር ናስር ድሕሪ ምቕታሉ፡ ላዕለዋይ መራሒ ሸፋቱ ቀቲሉ ተባሂሉ፡ ብንጉስ ሃይለስላሰ “ቀዳማይ ደረጃ ኒሻን” ዝተሸለመዮ። ድሕሪ ሞቱ፡ ብ3 መስከረም 1964 ዝተመረቐ ቀዳማይ ዙርያ ተዓለምቲ ኮማንድስ ድማ “ዙርያ ሻምበል ያሲን በሺር” ተባሂሎም ተጸውዑ።

ሶርያ ሓገዝ ብረት ትገብር

አብ ግንቦት 1965 ሶርያ ንስውራ ኤርትራ 2000 ዕንጸይትን ሓጺንን ዝሰደፉ ከላሽንኮቭ፡ 25 ማእከላይ ረሻሽ ግሬኖፍ፡ 20 ፈኩስ ረሻሽ ዲክቶርዮፍ፡ 50 ብረት ሲማኖፍ፡ 50 አርባጁ-7፡ 10 ረሻሽ ዶሽካ፡ 10 መድፍዕ ማእከላይ 81 ሚ.ሜተር፡ 10 መድፍዕ ማእከላይ 82 ሚ.ሜተር፡ 10 መድፍዕ ማእከላይ 60 ሚ.ሜተር፡ 100 ሽንጉጥ፡ 500 ናይ ኢድ ቦምባታት ሃበት። አባላት ላዕለዋይ ባይቶ ምስ ሰበሰልጣን ሰውዲ ዓረብን ገለ ሓለፍቲ መንግስቲ ሱዳንን ብዝገበሩም ምርድዳእ ድማ፡ ብ26/5/1965 ክልተ ነፈርቲ ሶርያ አብ ካርቱም ብምዕላብ ጽዕነትን አራገፋ። ድሕሪዚ በብቕሩብ ብምስጢር ንሜዳ ክግዕዝ ጀመረ። እንተኾነ ብ3 ሰነ 1965 ገለ ካብቲ አጽዋር ካብ ቡሪ ከይገዓዝ ብጸጥታ ሱዳን ተታሕዘ። መራሒ ሰልፊ ኡማ ሳድቕ አልማህዲ፡ ነታ አንጻሩ ዝነበረት ሰልፊ መፈንቅል መንግስቲ ንምክያድ ብረት አዳልያ ኢሉ ከሰሳ። ብዙሓት ኤርትራውያን ከምኡውን ሱዳናውያን ሚኒስተራት ከይተረፉ ብሰንኪ እዞን ብረታት ተአስሩ። ጋዜጣታት ሱዳን ቀንዲ ዛዕብኡን ጌረን ጸሓፋ። ድሕሪ ብርቱዕ ጸዕሪ ግን፡ እቲ ሽግር ብምርድዳእ ተፈትሐ።

መጥቃዕቲ ሽዕብን መስዋቲ ሸምሲን ጥሪ 1965

ብመሓመድ ስዒድ ኢብራሂም ሸምሲ እትምራሕ ጋንታ ብ13 ጥሪ 1965 ኣብ ሽዕብ ንዝነበረ ኑቕጣ ፖሊስ ኣጥቀዐት። ኣብቲ ስርሒት ጸላኢ 9 ምዑታት 7 ቁሱላት ከሲሩ። 30 ፈኮስትን ማእኮሎትን ብረታት ድማ ተማሪኹ። ኣብቲ ውግእ፡ እቲ ፖሊስ ኣብ ዝነበረሉ ግዜ ኣዛዚ ናይታ ነቕጣ ዝነበረ ተጋዳላይ መሓመድ ስዒድ ኢብራሂም ሸምሲ ተሰዊኡ። ካብ 1962 ጀሚሩ ብህይወት ክደልዮ ዝጸንሐ መንግስቲ ኢትዮጵያ ንሬሳ ሸምሲ ካብ ሽዕብ ንግንዳዕ ብምውሳድ ኣብ ዕንጨይቲ ሰቕሎዎ ወግለ።

ሸምሲ 1962 ብሓራካ ተወዲቦም ምስ በዓል ሰርጀንት ዑመር ናስር ሰውራ ክጅምሩ ብረት ሓዞም ካብ ዝወጹ እዩ። መደቦም ፈሺሉ ከይተገወተ ምስ ተረፈ ብባሕሪ ንስዑድያ ብምስጋር ምስቶም ቀዳሞት ኣብ ሶርያ ወተሃደራዊ ስልጠና ዝወሰዱ ክኸውን በቐዑ። ካብታ ንሚዳ ዝኣተወላ ግዜ ጀሚሩ መራሕ ጋንታ ዝኾነ ሸምሲ ኣብ ብዙሕ ውግኣት ቅያታት ዝሰርሐ ሓርበኛዮ።

ጅብሃ ሂሊኮፕተር ተቃጽል 12 ሓምለ 1965

ኣብ ድሮ ዘመነ ክፍልታት ሓንቲ መስርዕ ኣብ ሃበሮ እናተንቀሳቐሰት ከላ ተፍትሽ ናይ ማዕድን እተካይድ ሂሊኮፕተር ኣብቲ ከባቢ ዓለበት። ሰለስተ ሰባት ካብታ ሂሊኮፕተር ናብቲ ህዝቢ ገጸም እናኸዱ፡ ተጋደልቲ ርእዮሞ፡ ሰንቢዶም ናብታ ሂሊኮፕተር ገጸም ጎዩዩ። ተጋደልቲ ብወገኖም እናተኩሱ ሰዓቡዎም። ቅድሚ ምብራሮም ድማ ኣብ ትሕቲ ቁጽጽር ኣውግልዎም። እቶም ካብታ ነፋሪት ዝወርዱ ሰለስተ ሰባት፡ ሚስተር ጃክ ሪቻርድ ካልናግን ሮናልት ልኪን ዝበሃሉ ኣመሪካውያን ምስ ሓደ ኤርትራዊ ተርጓሚ እዮም። ተጋደልቲ ነታ ሂሊኮፕተር ከንድዱ ፈቲኖም ምስ ተሓለሉ እቲ ኣመሪካዊ ኣብ ክትነደሉ እትኸእል ኣርእይዎም ተኩሶም ኣቃጸልዋ። ድሕሪዚ እታ መስርዕ ሓዛቶም ንባርካ ወረደት። መንግስቲ ኢትዮጵያ ኣመሪካውያንን ሂሊኮፕተርን ኣጥፊኡ ራዕድን ሸበራን ኣተዋ። ተጋደልቲ ነዞም ኣመሪካውያን ሓዞም ንሱዳን እናተጓዕዙ ነፈርቲ ኢትዮጵያ ነቶም ጅሆ ዝተታሕዙ ክደልያ መጠንቀቕታ ወረቓቕቲ ክዝርግሓን ይውዕላ ነበራ። ድሕሪ ክልተ ሰሙን ካብ ከሰላ ናብ ኣስመራ ኣብ ዝርከብ ቆንሶል ኣመርካ ዝተጸሕፈ፡ ኣመሪካ ኣብ ኤርትራ ዝኾነ ወተሃደራዊ ንጥፊታት ከይተካይድ ዘፈራርሕ ትሕዝቶ ዝነበሮ ደብዳቤ ሂቦም ኣፋነውዎም።

ምጅማር ዘመነ ክፍልታት ነሓስ 1965

ሰውራ ኤርትራ ኣርባዕተ ዓመታት ናይ ምቕጻልን ዘይምቕጻልን በዳሂ መድረኽ ድሕሪ ምስጋሩ ኣብ ሰነ 1965 ከምቲ ሰውራ ኣልጀርያ ኣብ ልዕሊ መግዛእቲ

ፈረንሳ ብአውራጃታት ተኸፋፊሉ ዝተገደደ፡ ሓይልታት ሓርነት ተመሳሳሊ ስልቲ ንክጥቀማ ወሰነ። በዚ መሰረት፡ አዘዘቲ ናይተን ኣብ ሜዳ ዝነበራ ጋንታታትን ኣባላት ላዕለዎይ ባይቶን ኣብ ከሰላ ቤት ጽሕፈት ጀብሃ ተጋብኡ። ብውሳኔ ላዕለዎይ ባይቶ ድማ ንሜዳ ኤርትራ እትመርሕ ቅያዳ ሰውርያ (ሰውራዊ መሪሕነት) እትጽዋዕ ኣካል ኣብ ከሰላ ኣጣየሱ። ነቲ ኣብ ሜዳ ዝነበረ ተጋዳላይ ድማ ናብ ኣርባዕተ ክፍልታት መደብዎ። ቀዳመይቲ ክፍሊ ኣብ ጋሽን ባርካን እትነጥፍ ማሕመድ ዲናይ ዝመርሓ፡ ካልኣይቲ ክፍሊ ብዑመር እዛዝ እትምራሕ ኣብ ሳሕልን ሰንሒትን፡ ሳልሳይቲ ክፍሊ ኣብ ሓማሴን ሰራዩ ኣከለጉዛይ እትዋፈር ዓብደልከሪም ኣሕመድ ዝመርሓ፡ ራብዓይቲ ድማ ናይ ሰምሃርን ደንከልን ኮይና ኣብ ትሕቲ መሪሕነት መሓመድ ዓሊ ዑማር ክቐማ ወሰነ። ብዘይካዚ ክልተ ጋንታታት ማለት ጋንታ ክፍሊ ታዕሊም ኣብ ትሕቲ መሪሕነት ጣህር ሳልም እዛዝ፡ ናይ ሓገዝ ጋንታ ድማ ኣብ ትሕቲ መሪሕነት መሓመድ ዑመር ዓብደላ - ኣቡ ጥያራ ንክቐማ ተወሰነ። ብተወሳኺ ኣርባዕቲአን ክፍልታት ምክትል ሓላፊ ክፍሊ፡ ፖለቲካዊ ኮሚሽነር፡ ሓላፊ ፈዳይን፡ ሓላፊ ሕክምና፡ ከምኡ'ውን ሓላፊ ፋይናንስ ዝኣመሰሉ ጨናፍር ከም ህልወን ተገብረ። በዚ መሰረት 20 ነሓስ 1965 ኩሎም ተጋደልቲ ኣብ ኩርዴባ ተኣኪቦም ናብ ኣርባዕተ ክፍልታትን ክልተ ጋንታታትን ተመቐሉ። ናብቲ ኣብ ታሪኽ ሰውራ ኤርትራ ብዘመነ ክፍልታት ዝፍለጥ ካብ ነሓስ 1965 ክሳብ ነሓስ 1969 ዝሸፍን መድረኽ ድማ ተኣትወ።

ድሕሪቲ ብ20 ግንቦት 1962 ዝተኻየደ ውግእ ኣሚሊ፡ ሰሙን ጸኒሑ፡ ሰንበት መዓልቲ፡ መሬት መስዩ ዓይኒ ምስ ሓዘ ሓምድ ምስ ሻድሻይ ርእሱ ኣብ ተሽኪል ደቂሶም ነበሩ። ሓምድ ኣብ ጥቓ ክቡብ፡ ካልኣት ፋሕ ኢሎም። ለይቲ

አብ እዋን ከውታ ሓምድ ተበራቢሩ ንክቡብ: “ብረተይ አብ ጥቓኻ ግበሮ” ኢሉ ምስ ዕጥቁ ድፍእ አበለሉ። ክቡብ ሓጃጅ ንሓምድ “ስለምንታይ?” ኢሉ ሓተቶ። ሓምድ: “ተጸሊኡኒ አሎ!” ካብ ምባል ሓሊፉ ካልእ አይተዛረበን። ነጻላኡ ተጎልቢቡ በጥ በለ። ብድሕሪኡ ቃል አየውጽአን። ክቡብ’ውን ደጊሙ አይሓተቶን። ደቂሶም ሓደሩ። ኩሉ ግዜ: ወጋሕታ ንሓምድ ቀዲሙ ዝበራበር አይነበረን። ሰኑይ ንግሆ ግን: ኩሎም ቀዲሞም። ሰጊዶም’ውን። ናይ ስጋ ከይናቶ “ደሓንዶ አይኮነን’ዩ” ኢሉ ቀዲሙ ንሓምድ ከተንስኦ ዝኸደ ዓዋተ መሓመድ ፋይድ ነበረ። ‘ሓምድ! ሓምድ!’ ኢሉ ብስሙ እናጸውዐ ነቕነቕ። ክቡብ “ያሸኽ ከዕርፍ ዘይትሓድጎ! ተጸሊእዎ አሎ ይደቅስ ግደፎ:” ኢሉ ካብኡ ከምዝርሕቕ ገበሮ። ነዚ ዘስተብሃለ አሕመድ ጋድፍ ብግደኡ ናብ ሓምድ ከይዱ ነቕነቕ። ሽዑ’ውን ሓምድ አብ ጥዑም ድቃስ ከምዝነበረ አስተርሕዩ ምዕይ አይበለን። እቲ ምስኡ ዝሓደረ ክቡብ ባህርይኡ ርግእ ዝበለ እዩ። ህድእ ኢሉ ድማ: “ሓምድ ተንስእ’ባ ጸሓይኮ በሪቓ’ያ” በሎ: ድቃስ ዝኸልኦ ዘሎ እናመሰሎ ብስክፍታ። መልሲ ግን አይነበረን። ክቡብ ተጠራጠረ። ተቐላጢፉ ንመትንታት ኢዱን ልቡን ዳህሰሶ። ሰውነቱ ውዑይ’ዩ ዝነበረ። ትርግታ ልቡ ግን አቋሪጹ: ዳርጋ ሸዓ’ያ ትንፋሱ ሓሊፉ። ተሰዊኡ: ሰኑይ 28 ግንቦት 1962። ሓምድ ምስ ተሰውአ: ካብቶም ምስኡ ዝነበሩ ሓሙሽተ: አድም ክሻ (ሸንገርፎ) ምስ አሕመድ ጋድፍ ዋርድያ ብምውጻእ: ክቡብ ሓጃጅን ዓዋተ መሓመድ ፋይድን መቓብር ክኹዕቱ ጀመሩ። እድሪስ ዓሊ በኺት ናብ ድኳን ከይዱ መግነዚ ዓለባ ምስ አምጽአ ከአ: ከባቢ ፍርቂ መዓልቲ ቀቢሮም። ተጋዳላይ መሓመድ ዓወት ሸሪፍ አብ 2017: ምስ ጸሓፊ ታሪኽ ሓምድ እድሪስ ዓዋተ: ሃይለስላሴ ወልዱ አብ ዝገበሮ ዕላል ብዛዕባ መቓብርን አስከሬንን ሓምድ ነዚ ዝስዕብ ሓበሬታ ወሲኹ አሎ። ሓምድ ንአድም ሸንገሮፍ ‘አነ ቅድሚኻ እንተሞይተ ብኢትዮጵያ ከይርከብ ጽቡቕ ጌርካ ስተረኒ’ ኢሉ ተላብይዎ ነበረ። ቀቢሮም ምስ ወድኡ ድማ: ምኽኒት ፈጠሩ: ንብጻት ‘ሕለፉ ከርክበኩም’ዩ’ ኢሉዎም: ናብ ሃደምደሚ አላጊሱ ካብቲ ዓዲ ባዴላን መኹዓትን ወሲዱ። ካብታ ንሓምድ ዝቐበሩላ ብዳርባ እምኒ ዓቂኑ አብ መንጎ ክልተ አላዴን (ዝበ) ዳግማይ ሓድሽ መቓብር ኩዒቱ ንሬሳ ሓምድ ናብኡ አግዓዞ። ድሕሪ ነጻነት በዓል ክቡብ መቓብር ሓምድ አብቲ ዝቐበርዎ ምስ ሰአንዎ ካብ ቀበርቲ ሓምድ ነቲ እንኮ ብህይወት ተሪፉ ዝነበረ አድም ክሻ (ሰንገሮፍ) ምድላይ ኮነ። ገዳይም ተጋደልቲ ኢብራሂም ሻኮን ሓሰን አምድን ንሸንገሮፍ ካብታ ዘለዎ ቦታ ንኸምጽእዎ ተላእኩ። አብ ጉዕዞኦም እናሓተቱ: ሰንቂ ክውድኡ ከለዉ እናሸቀሉ: ብመኪናን ብእግርን ልዕሊ ወርሒ ኮለል ኢሎም አኸር ሱዳን ስናር - ተጋጥዕ ሓሊፎም አብ ዳርፉር ረኺቦም። መልእኽቶም ምስ ገለጽሉ አየዕጠጠየን። ንስኻትኩም’ኳ ድኸምና ጸሚእና ከይበልኩም ነዊሕ ተንዲዝኩም ዝመጸእኩም: ንዓይ ደአ’ሞ ዝተሞህነሩ ሓደራን ለበዋን ፈጸመ: ጸረይ ምእንቲ ከራግፍ እንደአልኩም ትጽውዑኒ ዘለኹም’ ኢሉ አጥርዮወን ንዝነበረ 60 አባጊዕ ብሓደ እዋን ብሓራጅ ሸይጡ ምስአቶም

ተበገሰ። አብ ሃደምደሚ ቦታ መቻብር ምስ በጽሐ፡ ፈለማ ቀደም ዱር ስለ ዝነበረ ግር ኢሉዎ። ዳሕራይ ግን ነተን ንሱ ጥራሕ ዝፈልጠን ምልክት ርክብን። “አብ መንጎኡን እንተዘይተረኸበ፡ እነ እውን ተደናጊረ ኣለኹ” ድማ በለ። አብቲ ቦታ ምስ ኮዓቱ ኣስከሬን ኣምድ ኣብኡ ተረኸበ። መጀመርታ ናብ ባረንቱ ጸኒሐ፡ ናብ ሃይኮታ ተወሲዱ ዳግም ኣመድ ኣዳም ከምዝለብሰ ተገብረ። ኣወልቲ እውን ተሰርሓሉ። አብ መጨረሻታ ወርሒ ግንቦት ኣምድ ድሕሪ ምስውኡ፡ እቶም ወተሃደራት ሱዳን ነበር ካብ ከሰላ እድሪስ መሓመድ ኣድም ዘምጽኦ ኣድሻ ብረት ዓጢቆም ንኣምድን ብጸቱን ክረኸቡ ኣብ መንጎ ሩባ ጋሽን ባርካን ይንቀሳቅሱ ነበሩ።

አብ ክፍላ ሰነ፡ ምስቶም ንኣምድ ዝቐበሩ ተራኸቡ። ግንድፍል ብረትን ካራን ኣምድ፡ ምስ ዓዋተ መሓመድ ፋይድ ምስ ረኣዩ ጠርጢሩ ንእድሪስ ዓለ በኺት ፈልዩ፡ ‘ኣይትሕብኣለይ’ ኢሉ ምስ ተማሕጸኖ፡ ኣምድ ከምዝተሰውኦ ኣርድኦ። ዝርንዛሕ ነበዐ። ደሓር ግን ፊስካ ገይሩ ንኹሎም ኣኪቡ፡ “ካባና ንኤርትራ ኢሉ ዝወጸ፡ ኤርትራ ገና ኣላ። ንኣምድ ዓዋተ ኢሉ ዝወጸ እንተሎ ግን ኣምድ ተሰዊኡዩ” ክብል ኣርድኦም። አብ መንጎኦም ፍርሕን ራዕድን ሰፈነ። ፋሕ ድማ በሉ። ግንድፍል ዳግማይ ፊስካ ነፊሑ ኣከበም። “ኣምድ ኣበይ ኣሎ?” ንዝብል ኣታታይ “ብረት ከምጽእ ወጸኢ ከይዱ” ኢሎም ክምልሹ፡ ኣምሓሎም። መስዋእቲ ኣምድ ከኣ ንጸጥታ ኢትዮጵያ፡ ንህዝቢ ከምኡውን ንተጋደልቲ ምስጢር ኮይኑ ንዓይኡ ተኸወለ። ግንድፍል ኣብ መጨረሻታ ድሕሪ ብዙሕ ኣዘንን ንህን ንመሓመድ እድሪስ ኣጅ ክመርሖም ከምዝመረጹዎ የዘንቱ። መዓንጥኡ ሕጽብ፡ ጨሚቱ ዘይሰሕት፡ ንዝተበገሰሉ ዕላማ ኣደ ግዜ ጥራይ

ዘይኮነ ሽሕ ግዜ ንሞት ድሉው ጽኑዕ ሃገራውነት ዝውንን መራሒ ምኽሳር ከቢድ ነይሩ። ግንድፍል ንተራ ሓምድ “ሓምድ ክብ ዝበለ ክእለት ምሕደራ ዝነበሮ ሰብዮ። ኣብ ዘይጠቅም ዘይዛረብ፡ ናይ ሓላፍነት ሀርፋን ዘይነበሮ፡ ኹሉ ሓሳቡ ንረብሓ ሰውራ ጥራይ ስለ ዝነበረ ንመስዋእቱ ምስቲ ኣብ ቃልሲ ዝርእ ክሳራታት ምስ ሓደ'ኳ ከመጣጥኖ ኣይክእልን” ይብል። ጽቡቕ ኣጋጣሚ ኮይኑ ግን ሓምድ ኣብ ዝተሰውአሉ ብዙሓት ሓደስቲ ተጋደልቲ ናብ ሰውራ ተጸንበሩ። ካብ ሰራዊት ሱዳን ነበርን ስቪልን ከም ማሕሙድ ዲናይ፡ ሕሻል ዑስማን፡ ሳልሕ መሓመድ እድሪስ (ኣቡ ዓጃጅ) ድንጉስ ኣረይ፡ ማሕሙድ ማይበቶት፡ ዓብደላ ዲጎል፡ ዑስማን ሳልሕ ከምኡ'ውን መራሒ ተመሃሮካይሮ ነበር ስዒድ ሐሴንን ካልኣት ተወሰኽሞም መሳርዖም ኣደላደሉ። ካብኡ ንደሓር ኒትዮጵያ ቅሳነት ዝኸልእ ነገራት ንምግባር ተዳለዉ። እቲ ካልእ ዘይዕውት ፈተነታት ምጅማር ብረታዊ ተጋድሎ ኣብ መጀመርታ ሱሳታት፡ ገለ-ገለ ሃገራውያን፡ ኣንጻር መግዛእቲ ኢትዮጵያ ብዙሕ ዘይተወደበ ናይ ኮን ዶኽን ስጉምቲታታ ይወስዱ ነበሩ።

ውዳበታት ሓራካ ካብ ሱዳን ናብ ውሽጢ ኤርትራን ጎረባብቲ ሃገራትን ክዝርጋሕ ግዜ ኣይወሰደን። ኣብ ኢትዮጵያ እውን፡ ኣብ ኣዲስ ኣበባ፡ ድሬዳዋን ካልኣት ከተማታትን ሞህቶታት ተመስረታ። ኣብ 1961-1962 ገለ ሞህቶታት ሓራካ፡ ዝያዳ ነቶም ኣብ ኤርትራ ዝነበሩ ኣመሓደርቲ ዝነቅፍ ፖሎቲካ ሓዘል ጽሑፋት ኣዳልዮም ናብ ኣስመራ፡ ከረን መንደፊራ ከም ዝዝርጋሕ ገበሩ። እንተኾነ ገለ ካብ ፈጸምቱ ኣብ ትሕቲ ቀይዲ ስለዝኣተዉ እቲ ዕዮ ኣይቀጸለን። ብዘይካዚ ሞህቶታት ሓራካ፡ ነቲ ኣብ ኢትዮጵያ ዝነበረ ናይ ኣጽዋር ዕዳጋ መዝሚዞም፡ ብረት ናብ ኤርትራ ክልእኩ ጀመሩ። እተን ብመንገዲ ከረን ኣብ መፋርቕ 1962 ናብ ኢድ ሰውራ ዝኣተዋ ኣጽዋር ካብ ኣባላት ሓራካ ናብ ተጋደልቲ ጀብሃ ዝበጽሓ ነበሩ። ካልእ ተመሳሳሊ ፍጻመ እውን ነበረ። ኣደም መለኪን ብኣካል ናብ ኣዲስ ኣበባ ብረት ከምጽእ ብምኻድ፡ ንዮሴፍ ዓንዱን ንጉስ ዓፋን ኣብርሃ ሓጎስን ድራጎን ሃይለመለኮትን ረኽቦም። ድሕሪ 10 መዓልታት ብረት ክሰድሉ ተሰማሚዑ ድማ ናብ ኣስመራ ተመልሰ። ንሱ፡ ኣብ ሳናዱቕ ዝተዓሸገ ሓያሎ ብረታት ከምዝተቐበለ፡ ብመኪና ሽኽ ማሕሙድ ዑመር ኢብራሂም ንከረን ወሲዱ ንዓሊ ከራር ከምዘረከቦ ይገልጽ። ድሕሪኡ ግን፡ ኣብ ኣስመራ ሞህቶታት ሓራካ ክቃልዓ ጀመሩ። እቲ ምቅላዕ ናብ ኣዲስ ኣበባ'ውን ለሓመ። በዚ ድማ፡ ኣብርሃ ሓጎስ ዝመርሖም 13 ተቃለስቲን ካልኣትን ብእግርን መኪናን ብረቶም ሓቢኦም ብምጉዳዝ ኣስመራ ኣተዉ። ንሳቶም ነቲ ንጡፍ ኣባል ሓራካ ኣስመራ ካሕሳይ ባህልቢ (ወዲ ልቢ) ረኽቦም ብረታዊ ቃልሲ ክጅምሩ ከም ዝኾኑ ሓበሩዎ። ካሕሳይ “ባዕልኹም ክትብገሱ ጌጋ እዩ። ክትዘራረቡ ኔርኩም እምበር ከምዚ ኣይከውንንዮ” ኢሉ ምስ ብጸቱ ተረዳዲኡ ኣብ ክንዲ ንኣዲስ ኣበባ ከሰላ ኸኣተዉ ሓንጺጸምሎም ተሰነይ ምስ

በጽሑ 10 ካብኣም ብፖሊስ ተታሕዙ። መምህር ተኸለብርሃን ዘርአ መንግስቱ ባይሩን ብወገኖም ነቶም ካልኣት ጉጅለ ተቐቢሎም ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ኣስመራ ሓብእዎም። ኣጋጣሚ ኣልኣዛር ቀለተ ብፖሊስ ተታሕዙ ስለ ዘምለጠ ህላውነቶም ኣብ ከተማ ፖሊስ ስለዝፈለጠ ሰብ ብረት ብዓርበረቡዕ ኣንቆልቁሎም ኣብ ከባቢ ድርጅን ርእሲ ዓድን ተሓብኡ። ክሳብ ማይ ውዑይን ዓድ ሹማንውን ተኸወሉ። ድሕሪ ወርሒ ኮለል ምባሎም ንካሕሳይ ባህልብን ኣደም መለኪንን ኣብ ከባቢ እምባ ደርሆ ረኺቦም ብረታዊ ቃልሲ ክጅምሩ ድልዋት ምህላዎም ገለጹሎም። ካሕሳይን ኣደምን ግን ኣይተቐብልዎን። ሰውራ ካብ ኣስመራ ክብገስ ከም ዘይክእል ሓቢሮም ብረቶም ኣረኪቦም ንሱዳን ክኸዱ ከምተወሰነ ገለጹሎም። እንተኾነ ነቲ ሓሳብ ገለ ካብኣም ነጹጎሞ። ብረቶም ሓቢኦም ድማ ንኣዲስ ኣበባ ተመልሱ። መብዛሕትኦም ግን ኣብቲ ተሓቢኦምሉ ዝነበሩ በዓትታት ብመንገዲ መምህር ተኸለብርሃንን መንግስቱን ኮልኣትን መሻርፍ እናተላእከሎም ጸንሑ። ብኸምዚ እናቐጸሉ፡ ሓደ መዓልቲ ኸልተ ካብቶም ሰብ ብረት ኣልኣዛር ቀለተን ብጸዩን ባንን ሽጋራን ከምጽኡ በለዛ ኣትዮም ፖሊስ ብጥርጠራ ሒዞም ብኸቢድ ምስ መርመርዎም ኣመጸጹእኦም ሓበሩ። ኣመቶም ክገብር ዝተላእከ ተስፋይ'ውን ተታሕዘ። ኣብርሃ ሓጎስ ኣብ በዓቲ ከሎ ኣብ ቀይዲ ኣተወ፡ መግብን ካልእ ነገራትን ዘቐርቡ ዝነበሩ መምህር ተኸለብርሃንን መንግስቱን ድማ ብምክትታል ፖሊስ ኣብ ግንዳዕ ተታሕዙ።

ድሕሪዞም ክልተ ሰባት መብዛሕትኡ ኣባል ሓራካ ኣብ ኣስመራን ኣዲስ ኣበባን ተቐብልትን ኣመሓላለፍትን ብረት ኮይኖም ኣብ ትሕቲ ቀይዲ ወጹ። እቲ ካብ ኣዲስ ኣበባ ዝተበገሰ ፈተነ ምጅማር ብረታዊ ቃልሲ ከኣ ኣብ መጨረሻታ ወርሒ ሰኔ 1962 ፈሺሉ ተሪፉ። ስርሒት ፈዳይን ኣቐርደት 12ሓምሌ 1962 ኣብ ሰኔ 1962 እንደራሴ ሃይለስላሴ ጀነራል ኣብይ ኣበበ ኣብ ኣቐርደት ኣኼባ ክካየድ ምጻኑ ተጋደልቲ ሓበሬታ ረኸቡ። በዚ ድማ ስርሒት ንምፍጻም ወሰኑ። ማሕመድ መሓመድ ሳልሕ ውጥን ኣፈጻጽማ ናይታ ስርሒት ኣቐረበ። እቲ ግዜ፡ ክልተ ሰሙን ድሕሪቲ ንጉስ ሃይለስላሴ ኣብ ኣስመራ ዘካየዱ ኣኼባ እዩ ነይሩ። ሰበሰልጣን መንግስታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ንኣዋጅ ምጽንባር ኤርትራ ምስ ኢትዮጵያ ባይታ ከጣጥሑ፡ ፖለቲካዊ ዘመተ ዘካይድሉ ዝነበረ እዋን። በዚ ድማ፡ ኣብ ኣቐርደት ብ12 ሓምሌ 1962 ኣሸሓት ህዝብን ሰበሰልጣንን ዝተረኸቡሉ ኣኼባ፡ ኣቦ መንበር ባይቶ ኤርትራ ደጃዝማች ሓምድ ፈረጅ፡ ነቶም ናይ ክብሪ ኣጋይሽ ዝተቐረበ ህያባት ሴፋትን ኣግማልን ኣብ ዘበርክተሉ ዝነበረ ህሞት ክልተ ቦምባ ተደርበዮ። ሓንቲ ዓኪሳ፡ እታ ካልኣይቲ ግን ተፈንጂራ። በዚ መጥቃዕቲዚ፡ ፊተውራሪ ዑመር መሓመድ ሓሰኖ ናይ ሕግን ፍትሕን ሰክረተር፡ ሸኽ ሳልሕ ወዲ ሰይድና መስጠፋ፡ ወተሃደር ትርፈታዩ ምስ ሓደ ራብዓይ ክሞቱ ከለወ፡ ደጃዝማች ሓምድ ፈረጅ ኣቦ መንበር ባይቶ ኤርትራ፡ መልኣከ ሰላም ዲሚጥሮስ ምክትል ኣቦ መንበር ባይቶ

ኤርትራ፡ ብላታ ቁመላቸው ደጀን ተሓጋጋዚ እንድራሴ፡ ተወልደብርሃን ገብረመድህን ዳይረክተር ምምሕዳር ሓፈሻዊ መራሽቢታት፡ በላይ ገብረዝጊ አመሐዳሪ አውራጃ አቋርደት፡ አለማየሁ ኪዳኑ ሓላፊ ክፍሊ ፕረስ ኣብ ቤት ጽሕፈት እንድራሴ፡ አጠይብ ዓብደላ ጸሓፊ አቦመንበር ባይቶ ኤርትራ

ዝርከብዎ 31 ሰባት ቆሰሉ። ምስ ናይ ውሽጢ ስሩዓት ተሓባቢሮም፡ ነዚ ስርሒትዚ ዘካየዱ ተጋደልቲ ሓምድ አድም (ግንድፍል)፡ ሰዲድ ሑሴን፡ ዓብደላ እድሪስ (ዲጎል) ክኾኑ ከለዉ፡ መሓመድ ዑመር ዓብደላ አቡጥይራ ዝርከቦም ተጋደልቲ ድማ ጉልባብ ንምግባር ኣብ ጫፍታ ከተማ ይጸበዩ ነበሩ። ድሕሪዚ ፍጻመዚ፡ ኣብቲ ስርሒት ግደ ዘይነበሮም፡ መሓመድ ሓሰን ሓሰኖን ዓብደርሒም መሓመድ ሙሳን ዝበሃሉ ሰላማውያን ተኣሲሮም፡ ኣብ ልዕሊአም ከቢድ መርመራ ተካየደ። ኣብ መጨረሻታ ንሞት ተፈሪዶም ኣብ 1966 ኣብ አቋርደት ብማሕንቕቲ ተቐትሉ። ካልኣት ብዙሓት ጥርጡራት እውን ኣብ አቋርደት፡ ከረን፡ ተሰነይ፡ ናቕፋ፡ ባረንቱ፡ አስመራ ተኣሰሩ። ዝበዝሑ ካብአቶም፡ ንጡፋት አባላት ሓራካን ጀብሃን ዝነበሩ እዮም። ኮሎኔል እርዳቸው በለጣ ኣብ ልዕሊ እሱራት ከቢድ መርመራ ኣካየደ። ኢትዮጵያ፡ ንመጀመርታ ጊዜ ኣብ ኤርትራ ውዱብ ሓይሊ አንጻራ ይቃለስ ከምዘሎ ከአ ኣብዚ ጊዜ ጭብጢ ረኸበት። ነቕራጣ ፖሊስ ሓልሓል 18 ሓምሌ 1962 ድሕሪ ስርሒት አቋርደት ሓደ ሰሙን፡ ተጋዳላይ መሓመድ እድሪስ ሓጅ ብ17 ሓምሌ 1962 ናብ ነቕራጣ ፖሊስ ሓልሓል ብምኻድ፡ ካብ ሱዳን ዝመጸ ጋሻ ተመሲሉ ኣብታ ዓዲ ሰብ ክሕብርዎ እናሓተተ ንአቃውማ እቲ መዓስከር ብደቐቕ አጽኒዑ፡ ናብ ብጾቱ ተመልሰ። ንጽባሒቱ 18 ሓምሌ 1962 ካብ ደብረሳላ ዝተበገሱ ተጋደልቲ ሓልሓል አተዉ። ብቐጥታ ነቲ ዝተጸንፀ ነቕራጣ ብምጥቃዕ፡ ንሓደ ፖሊስ አቋርሲሎም ክልተ ብረት ሰለቡ። እዘን ክልተ ካብ ነቕራጣ ፖሊስ ሓልሓል ዝተሰልባ ብረት፡ ኣብ ሰውራ ኤርትራ እተን ናይ መጀመርታ ብተጋደልቲ

ዝተመንዝዓ ብረት ናይ ኢትዮጵያ እየን። ኣብዛ ስርሒት'ዚኣ ኩሎም እቶም ካብ ሰራዊት ሱዳን ኣቐዲሞም ዝተሰልፉ ተጋደልቲ ተሳቲፎም ነበሩ። ንጽባሒቱ ፖሊስ ኣሰር ተጋደልቲ ስዒቦም ክሳብ ሰበር በጽሑ። ብረቶም ከምልሱ ኮነ ኣብ ልዕሊ ተጋደልቲ ጉድኣት ከውርዱ ግን ኣይከኣሉን።